

1749.

1. Reckberg, Cas. Otto, Collegii juridici seniori: Programma, quo ut Fr. Leopoldi Beckermanni . . . memoriam celebrandam iuritat.
2. Aland, Georgius David: Res regum et imperatorum Romanorum - Germanicorum, stirpis bronicae, cum Polonis ex idoneis monumentis collectae. Programma, orationis auspicali praemissum.
3. Bachme, Jo. Gottlob: De Frille Suevis olim in tra.
4. Bachmeier, Georgius Rudolphus: De plantis caule bulbifero.
5. Heizer, Jo. Hieronymus: Virginitatis ining. ad legem Lactoriam
6. Hommelius, Antonius Ferdinandus: Grammaticarum observationum jussuente illustrantium specimen.
7. ^o Hommelius, Ferdinandus Augustus: De lethaliitate vulnerum et inspectione cadaveris post occisionem dominicam. 2 Sept. 1749: 1765.

1789.

8. Zachmann, Johannes Gottlieb: De genuino characterē
9. Haestner, Abraham Gottlieb: De gradu et mensura
probabilitatis " simulque praedictiones duas indi-
cat.
10. Menden, Friedrich Ludovicus: De vera in dale litte-
rarum obligationis et exceptionis non numeratae
pecuniae.
11. Hylms, Gustavus Hermannus, fac. jus procuratoris:
De curia. Programma, quo inaugurationem H. Hyl-
mii Helgeri in dicit.
12. Richterius, Jo. Tobias: Marchionatus Lusatae
superioris jus singulare homines proprios ma-
nimos revocandi.
13. Richterius, Jo. Tobias: Selectiora juris principia 15
14. Richterius, Jo. Tobias: Selectiora juris principia 10

1749.

15. Richerus, Jo. Tabus: Selectiora juris principia
11.
16. Rivinus, Joh. Florus: Problema juris Romani:
An vitium iniquis gerendum in legitimam
impetare possit, nec ne?
17. Rivinus, Johana Florus: De juramento documentorum
noviter repertorum.
18. Samuel, Joann. Gaspard: Exercitatio juris civilis
exhibens receptas lectiones ad Landinium. II.
19. Samuel, Joann. Gaspard: Exercitatio juris civilis
exhibens receptas lectiones ad Landinium
20. Wiersehauer, Joann. Carolus: Programma, quo recitationes
intitulat
21. Winckler, Carolus Gottfried: De jure impetratae aequae
22. Zoller, Tridorianus Publicus: Interpretatio l. 103 § 2 ff.
de leg 3. Programma, quo ad orationem unipolitam in-
titulat.

3
1749, 6.

GRAMMATICARVM
OBSERVATIONVM
IVS CIVILE ILLUSTRANTIVM
SPECIMEN

P. 520.

QVOD
ILLVSTRIS I. CTORVM ORDINIS PERMISSV
DOCTIS

AD IVDICANDVM PROPONIT

CAROLVS FERDINANDVS
HOMMELIVS

IVRIS DOCTOR ET CVRIAE ADV.

IDEM

DIE XIV. AVGVSTI ANNO MDCCXLIX.

DEFENDET

GOTHOLOBIVS CHRISTIANVS BESACK.

LVSATVS.

LIPSIÆ
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

GEAMMATICARVM
OBSERVATIONVM
IVS CIVILLIVSTRANTIVM
BETTONIVM

IN
ORDINE
D. O. S. I. S.
IN
HIS
FERDINANDVS
IOM
M. P. I. V. S.
D. N. S. P. O. S. T. I. T. I. O. N. I. S. A. B. D. I.
D. N. S. P. O. S. T. I. T. I. O. N. I. S. A. B. D. I.
D. N. S. P. O. S. T. I. T. I. O. N. I. S. A. B. D. I.
D. N. S. P. O. S. T. I. T. I. O. N. I. S. A. B. D. I.

QUINCTILIANVS

Institutionum Oratoriarum libro I. c. IV.

Non sunt ferendi, qui hanc artem ut tenuem ac
ieiunam cauillantur, quæ, nisi (iurisconsulci)
futuri fundamenta fideliter iecerit, quicquid
superstruxeris, corruet. *Necessaria pueris, iu-
cunda senibus, dulcis secretorum comes: et quæ
vel sola, omni studiorum genere, plus habet operis, quam osten-
tationis. Ne quis igitur tanquam parua fastidiat Grammatices
elementa. non quia magnæ sit opere, consonantes a vocalibus
discernere, ipsasque eas in semiuocalium numerum mutarum-
que partiri: sed quia interiora velut sacri huius aduentibus
apparebit multa rerum subtilitas, quæ non modo acuerè inge-
nia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem ac
scientiam possit.*

OBSERVATIO I.

De animalibus, quæ in coelo nascuntur.

Ait TRIBONIANVS pr. J. de iust. et iur. 1

*Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit.
Nam ius istud non humani generis proprium est, sed
omnium animalium, quæ in coelo, quæ in terra, quæ
in mari nascuntur.*

A 2

Quænam

4.
Quaenam vero nascuntur animalia in coelo? Araneasne intelligis, Triboniane, vtrum Angelos? Nempe isthaec poëticae dicuntur. Accommodatus huic rei declarandae CICERONIS locus; qui in libro quinto, capite quarto de finibus, hoc modo de Peripatheticis dicit: *Natura sic ab iis inuestigata est, ut nulla pars coelo, mari, terra, (ut poëticae loquar) praetermissa sit.* Vt poëticae, inquit, loquar. Pulchre sane! Est enim hoc imprimis familiare poëtis, ut Iouis, Saturni et Neptuni triplicia regna in carminibus coniungant, vti vel vnus OVIDII versiculus testatur:

Qui mare, qui terras, qui coelum numine complet.

OBSERVATIO II.

Verba quaedam adulterina delens.

Ait POMPONIVS in fragm. 2. §. 5. ff. de Orig. Iur.

His legibus latis, coepit, ut naturaliter euenire solet, ut interpretatio desideraret prudentium auctoritate necessariam esse disputationem fori.

Orationem perturbatam et obscuram esse interpretes iam dudum cognouere, quam ut emendarent CHARONDAS, GOVEANVS, MVRETYS, BACHOVIVS, GOTHOFREDVS et BYNKERSHÖKIVS variis modis periculum fecerunt. Nos adiecta vna literula, nec temere tamen, sed plurimorum codicum auctoritate suffulti, auctoritateM repynamus pro: *auctoritate*, hac ratione:

His legibus latis, coepit, ut naturaliter euenire solet, ut interpretatio desideraret prudentium auctoritatem. (Necessariam esse disputationem fori.)

At nondum, ais, satis clare intelligo. Quo enim verba: *Necessariam esse disputationem fori*, referenda sunt? Aut quid illa sibi volunt? Si me audis, Insitua sunt. Nempe latinus sermo
insituios

insitiosos liberos eos vocat, qui ab adultero familiae alterius clanculum inferuntur. *vid. PHAEDR. III. 3. v. 10.* Orationem nos pariter insitiuam vocamus, cum aliena manus versum adulterinum interposuit. Hic versus igitur: *Necessariam esse disputationem fori*, insitiuus est. Videntur enim haec verba in enchiridio Pomponii, vt significaretur, quid versus contineret, a studio quodam adscripta fuisse in marginem, deinde, TRIBONIANI seu librariorum negligentia, in contextum Pomponii irrepisse. Iam vero, quemadmodum esse pro ciue, qui ciuis non sit, rectum est, non licere, ita Pomponii esse, quae Pomponii non sunt, non patiamur diucius, sed Legis Papiae auctoritate freti, quae sanxit vt peregrini vrbe eiicerentur, haec spuria pellamus, iterumque a contextu, iure agentes, moueamus in marginem.

OBSERVATIO III.
Pomponii locum emendans.

Ait POMPONIVS fragm. 2 §. 36. ff. de Or. Iur.

Post hunc Appius Claudius eiusdem generis maximam scientiam habuit. Hic Centemannus appellatus est, Appiam viam strauit, et aquam Claudiam induxit, et de Pyrrho in urbem non recipiendo, sententiam tulit; hunc etiam actiones scripsisse traditum est, primum de usurpationibus, qui liber non extat. Idem Appius Claudius, qui videtur ab hoc processisse, R literam inuenit, vt pro Valesis, Valerii essent, pro Fusis, Furii.

Locus multum deprauatus. Nam haec periodus: *Hunc etiam actiones scripsisse traditum est, primum de usurpationibus*, structuram et conuenientem verborum dispositionem nullam habet. Emendari tamen facillime potest, si transpositis verbis, quae a se diuisa sunt, hoc modo, coniungamus: *Hunc etiam actiones primum de usurpationibus scripsisse traditum*

traditum est. Nec enim a Pomponio duo, sed vnus liber significatur, qui inscriptus fuit: Actiones de vsurpationibus.

Non in minori mendo cubat versus, qui in hoc Pomponii fragmento, postremus est, videlicet: *Idem Appius Claudius, qui videtur ab hoc processisse, R literam inuenit.* Haec verba vitiata esse, indicio satis idoneo est, quod ipsa fecum oratio pugnat. Si enim IDEM Appius Claudius literam R inuenit, quomodo id alteri, qui ab hoc processit, tribui potest? MURETO, qui id bene vidit, verba transponenda visa sunt hoc modo: *Idem Appius Claudius R literam inuenit, videturque ab hoc processisse, vt pro Valefius Valerii essent.* At nimis multa immutauit. Si pro: *Idem*, scriptum esset: *Item*, locus omni difficultate careret. Sed vnam vel literam immutare temerarium est. Itaque operam dabimus, vt sine vlla literarum immutatione, solius Gerninationis remedio, locum integritati suae restituamus. Ecce, ita scribendum: *qui liber non extat Idem Appius etc.* Itaque pro *extat, Idem* legere debes: *extat, itidem.* Est enim hoc scribae Florentini exemplaris familiarae compendium, vt literas geminet. Neque tamen geminanda indicat, vt nos per literas maiores fecimus, ex quo perlaepe orta est magna confusio. Qui Taurelli editionem vidit, ei geminatio nostra non adeo prodigiosa videbitur. Multa enim huiusmodi innumeris locis occurrunt. Sic *necESSEr*, pro: necesse esset; sic *eAMe*, pro: eam a me; sic *rediERIT*, pro: redierit, erit, etc.

OBSERVATIO IV.

Quae fuerit Claudii de Pyrrho non recipiendo:
item, de captiuis Pyrrhi non recipiendis,
sententia?

Ait POMPONIVS in eodem fragmento:

De Pyrrho in urbe non recipiendo sententiam tulit.

Passim

Passim hoc et apud historicos legitur, Appium Claudium sententia sua tenuisse, ut Pyrrho, qui, in urbem ut reciperetur, omni modo petierat, id negaretur. Quae ista autem Pyrrhi petitio? cur in urbem recipi voluit? Pacis componendae causa, ut interpretes existimant. Cur autem Romani pacem denegassent regi fortissimo? Iam, opinor, per saepe alio tempore cum multis pacem inierant. Pyrrhus autem nondum ita debellatus, non adeo fractus, quin adhuc negotium facessere, immo vincere Romanos potuisset. Hanc Pyrrhi conditionem *deformem* vocat VALERIUS MAXIMUS Libro VIII. c. 14. §. 5. et *parum salubrem* SVETONIUS in Tiberio, capite secundo. Cur autem deforme, regem in urbem pacis componendae causa intrmittere? aut quid meruerat Senatus, ut eum in id propensum APPIUS hac dura voce increparet:

Quo vobis mentes, rectae quae stare solebant,
Antehac, dementes sese flexere viai!

Non diffiteor, turbant me isthaec quodammodo, efficiuntque ut suspicer, Pyrrhum non pacis condendae causa, sed eo modo in urbem recipi voluisse, quo olim TATIVS Sabi-
rum rex receptus fuerat, nempe ut regnum sociaretur, et unum ex duobus imperiis fieret. Id demum deforme immo parum salubre videri poterat. Verbum *Recipere* nimirum, iure ciuitatis aliquem beare, significat, ut ex CICERONIS oratione pro Balbo capite XIII intelligitur, in quo haec leguntur: *Romulus foedere Sabino docuit, etiam HOSTIBVS RECIPIENDIS, augeri hanc ciuitatem oportere.*

Sed veniamus ad alteram eiusdem Appii, de Pyrrhi captiuo non recipiendis, sententiam. VLPIANVS eam commemorat in fr. 1. §. 5. III. ff. de postulando. Cuius haec verba sunt: *Appius denique Claudius coecus consiliis publicis intererat, et in senatu seuerissimam dixit sententiam de Pyrrhi captiuo (non recipiendis).* Quae ista noua Appii, de Pyrrhi captiuo, sententia? Pyrrhi captiuos intelligere debemus, non eos,

8

✿ ( ) ✿ ( ) ✿

eos, quos Romani ceperant, sed Romanos a Pyrrho captos. Reddiderat nempe, quos manu ceperat, sine pretio Pyrrhus, ut animo iam se Romanum esse ostenderet. Audiamus FLO-
RVM. I. 18. §. 15. *Captiuos indulgenter habuit, et sine pretio restituit.* Hos igitur recipi Appius Claudius verabat. Ad-
mittebantur illi quidem in urbem, ut tamen pro ciuibus et
familiae patribus ne haberentur. Iam intelligitur ratio, cur ab
VLPIANO haec Claudii sententia seuerissima dicatur. Nun-
quam autem Romani captiuos, etiam si id parua pecunia fieri
potuisset, redimendos censuerunt. Callide et sapienter qui-
dem. Nam ut a CICERONE *de offic. III. c. 32.* edoce-
mur, id propterea faciebant: *ut esset insitum Romanis militi-
bus, aut vincere, aut emori.*

OBSERVATIO V.

De Appio Claudio, qui literam R inuenit,
in qua ostenditur, Romam antiquitus *Lo-
mam*, Remum *Lemum* dictum fuisse. Obi-
ter, Lectionem XII. Tabularum in plurimis
mutandam esse, indicatur.

Ait POMPONIVS in eodem fragmento:

*Itidem Appius Claudius R literam inuenit, ut pro Vale-
sius, Valerii essent, pro Fusis, Furi.*

Literas initio arbitror paucissimas fuisse. Cadmus in Grae-
ciam non plures quam sedecim attulit, ut C. PLINIVS
testatur *H. N. VII. 56.* Palamedes deinde, qui vixit tem-
pore belli Troiani, adiecit quatuor, totidemque post eum
Simonides, vnam postremo et Aristoteles peperit. Quod
autem speciatim Romanos attinet, his imprimis modicae
temporibus antiquis, et admodum paucae literarum figurae.
Ne quid confingere videamur, TACITVS prodeat. Hic
Libro

Libro XI. Annalium capite XIV. *Forma literis latinis, quae veterrimis Graecorum. Sed nobis quoque PAVCAE PRIMVM fuere: deinde ADDITAE sunt.* Inprimis autem Claudia gens, sancta acceptaque numinibus, literis reperiundis studuit. Non solum enim vetus ille Appius, ut noster POMPONIUS scribit, literam R inuenit, verum etiam CLAVDIUS Imperator hoc exemplo tres literas adiecit, quae vsui, imperitante eo; post obliteratae, adspiciuntur etiam nunc in aere, publicandis plebiscitis, per fora ac templa fixo, ut idem TACITVS eodem in loco affirmat. Hoc autem longe certissimum est, Romanum populum duabus excellentissimis literis R et G initio caruisse.

Item literam O aliquot Italiae ciuitates non habebant, sed loco eius ponebant V; maxime Vmbri et Thufci, ut PRISCIANVS in libro primo ex Plinio annotauit; vnde *Publicus* pro poplicus, *Tribunianus*, *Subules*. Eadem litera V, licet sua natura vocalis sit, tamen interdum abit in consonantem, quod itidem recentius esse coniiicio. Veteres enim *serbus*, pro seruus, *IuBentius*, *IaBoleuus*, scribebant. In Codice Theodosiano rescripta imperatorum pleraque ostendunt verbum HABE, id est, *ave*. Similiter in *constitutione* 27. XXXI. C. de *decurion*. pro corrupto verbo ADSVERTVS, in vetustis codicibus legitur *habitus*, id est: auitus, quam lectionem rectam veramque esse, illam constitutionem perlegenti, manifestum erit. Memorabilis etiam et iucunda illa apud Fabrettum p. 546. inscriptio:

CONIVGI BENE BIBENTI. *

* BIBERE interpretor *vinere*. Quia autem iniuile est, nisi tota oratione perspecta, vna aliqua particula eius proposita, iudicare, eam inscriptionem integram apponere debemus:

A	G	A	T	H	E	M	E	R
C	O	I	V	G	I	B	E	N
B	I	B	E	N	T	I	Q	V
X	I	T	A	N	N	X	X	X
D	X	X	V	I	I	I	I	I

Quoniam post verbum *bibenti*, illico sequitur VIXIT, de bibace
 B Non

Non dubito plura huiusmodi annotata fuisse in libello *Adamantii Martyris, de affinitate V et B*, quem LIPSIVS Variarum Lectionum libro secundo, capite XXVIII. manuscriptum se vidisse ait.

Sed literas G et R antiquissimis Latinorum nullas fuisse, declarandum est. G quidem SPVRIVS CARBILIVS grammaticus quidam, anno V. C. 540. inuenit. Audiamus PLVTARCHVM in Quaestionibus Romanis Problem. 54. *Καὶ γὰρ τὸ Κ πρὸς τὸ Γ συγγένειαν ἔχει παρ' αὐτοῖς. ὁψὲ γὰρ ἐχρήσαντο τῷ γάμμα Καρβίλιε Σπρούϊε προσεξευρόντος.* AVSONIVS hoc quoque confirmat in Edyllio de literis:

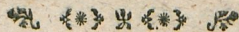
- - - *Gammae vice functa prius C.*

Recte ait C literam gammae olim officio functam esse, nam id ipsum ex VARRONIS verbis coniiicio, qui de lingua latina libro quarto ita scribit: *Gladius, C in G mutato, a clade, quod fit ad hostium cladem Gladius.* FESTVS ait, *prodigium* ab eo nomen accepisse, quod praediCat futura. Optime autem superius Plutarchi dictum comprobatur, monumentum omnium, quae mihi cognita sunt, antiquissimum et authenticum, nempe TABVLAE ROSTRATAE vetus inscriptio, in qua litera G nunquam, sed loco huius ubique C reperitur. Nimirum haec tabula annos est XLVII. CARBILIO literae G inuentore anterior, utpote anno V. C. 493. Caio Duilio, ob naualem victoriam, a Carthaginensibus reportatam erecta, et ob id, rostrata.

Basis

forte inscriptio intelligenda. Ne moueat illud te, quaeso. Est haec istorum temporum incuriositas. Ab illiteralis scilicet istae inscriptiones vt plurimum ponuntur. Ecce apud eundem Fabretum p. 546. eadem plane, imo maiori negligentia, VIBIS scriptum est, loco *vivis*.

AVFIDI	O O
CARISSIME	O T R
VIBIS IN E	T A R
TERNO	O O

Basis Columnae Rostratae anno 1565. Romae effossae, quam exhibet Georgius Graevius in L. Annaei Flori editione. Adiectum est Supplementum Petri Giacconii, qui verba exesa restituit.

C. Duilius M. F. M. N. Consol. adversum cartaciniensis
 rem carentis, ecclesianos cocnatos populi romani artissimad
 obfidione. EXEMET. LECIONES. caRtacinensis omneis
 MAXIMOSQE. MACISTRATOS. Lucae bouebos relicteis
 NOVEM. CASTREIS. EXFOCIONT. MACELam urbem
 pucNANDOD. CEPET. ENQVE. EODEM. MACISTRatod
 reM. NAVEBOS. MARID. CONSOL. PRIMOS. Cessez, resmecos
 eLASESQVE. NAVALES. PRIMOS. ORNAVET. PALAuetque
 CVMQVE. EIS. NAVEBOVS. CLASEIS. POENICAS. OMneis
 SVMAS. COPIAS. CARTACINIENSIS. PRAESENTE maxumod
 DICTATORED. OLlorOM. IN. ALTOD. MARID. PVCnandod vicez.
 triceNta QVE. NAVEis cepeT. CVM. SOCIEIS. SEPTEm Resmonique ducis
 quinresmosQVE. TRIREMOS. QVE. NAVEIS. Xc depresset
 aurOM. CAPTOM. NVMEI clo clo clo DCC.
 arcentOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI. ((I))
 CAPTOM. AES. ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I))
 ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I))
 ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) ((I)) pondod
 triumphoQVE. NAVALED. PRAEDAD. POPLOM. romanom donauer.
 captiuos CARTACINIENSI. iNceNVOS. Duxet ante curon.
 primosque consul de ficeleis, clafique CARTacinienseom triumphauet.

Haec igitur tabula, in qua exfocient pro: effugiunt, macistratos, leciones perscripta sunt, satis probat, veteres, ante CARBILII, siue vt rectius scribitur, CARVILII aetatem, literam G omnino ignorasse. Quare si sermo latinus gamma carere potuit, cur fidem denegemus POMPONIO, qui pariter literam R ignoratam veteribus, demum APPIVM CLAVDIVM inuenisse, tradit. Age, quemadmodum in priori litera fecimus, ita etiam in tradenda historia literae R ita

B 2

verfabi-

versabimur, vt ea antiquos caruisse, amplius in dubitationem possit adduci a nemine.

Hanc autem, de qua dicemus, literam, DIONYSIVS Halicarnasensis liquidarum generosissimam, PERSIVS caninam vocat. Vt enim hominibus allisque rebus, ita quibusdam et literis cognomina data sunt. Ecce QVINCTILIANVS literam M mugientem vocauit; et literam V, quod vlularum vocem imitatur, feralem appellauit AVSONIVS in Edyllio de literis:

Cecropiis ignota notis, ferale sonans V.

nec non vocalem O grammaticeorum nonnulli, ob id, quod ea pronunciata currus et equi sistantur, fortissimam potentissimamque dixerunt. Sed de canina nunc agendum est. Hanc APPIVM CLAVDIVM inuenisse, argumentis probaturus idoneis, quid cesso, quin statim in eam rem testes producam grammaticos veteres et CICERONEM? Hic quidem epistolarum ad diuersos libro nono, epistola XXII. ita scribit: *sed tum (annis post Romam conditam CCCXII.) Papisi dicebamini; L. Papius Crassus primum Papius est vocari desit.* Nunc Grammatici prodeant. VARRO de lingua latina VI. 3. *In multis verbis, in quo antiqui dicebant S, postea dictum R; vt in carminibus Saliorum sunt haec: Cosauli, Dolosi, Eso: iam: Cusiati, Muses, Ruse; post Melios, melior; Foedesum, foederum; Phusina, plurima; Asena, arena; Ianitos, janitor.* Fidem eiusdem rei et FESTVS facit, seu potius Longobardicus ille Festi epitomator PAVLVS Diaconus, in verbis, quorum initium est litera R. Sic autem ait: *S pro R litera, saepe antiqui posuerunt, vt Maiosibus, Meliosibus, Lasibus, Fesius; pro: maioribus, melioribus, laribus, feriis.* QVINCTILIANVS denique, in libro primo institutionum capite quarto: *Nam vt Valesii et Fusi, in Valerios Furiosque venerunt; ita Arbos, Labos, Vapos etiam et Clamos ac Lasos aetatis fuerunt.* Declarant autem

autem non solum verba, sed etiam quaedam flexiones verborum, caninam literam recentem, veteribusque inusitatam fuisse. Manifesto enim, verba *ussi* et *gessi*, indicio sunt, olim non *gero*, sed *geso*, non *vro*, sed *vso* dictum fuisse. Quid ea, quae in XII Tabulis occurrunt, verba: LEGASSIT, CAPSIT, TELO DEFENSINT, nonne significant, R literam apud veteres nullam fuisse? Nam pro legassit, nunc dicimus legauerit; veteres autem, cum R ignorarent, *legavesit*, ex quo: legassit. Item pro: defenderint, veteres: *defendefint*, id ubi contrahitur, Defensint. Eodem modo in Germanorum vetustis legibus carminibusque per saepe: *verleust*, pro *verleurer*, inuenies positum; utque Romani *esit* pro: erit, initio dixerunt, sicuti FESTVS tradit, ita apud maiores nostros *was* pro: *war*, pronunciatum est, ut illud vetustissimum testatur:

Ie mer der Kranke genas,

Ie ärger er was.

Nec tamen veteres pro litera R semper S posuisse existimandum est. Nam in multis verbis, in quibus postea dictum R, antiquis temporibus L dominabatur. PRISCIANVS libro primo ita ait: *R transit in L, niger, nigellus, ombra umbella.* Maxime idoneus ad hanc rem declarandam Plutarchi, in quaestionibus Romanis, locus, quem, quoniam iam supra graece adduximus, nunc a Xylandro in latinum conuersum transcribamus: *Cur locus, ubi carnes publice venduntur, Macellum dicitur? An consuetudo, ut multa alia, ita hoc quoque vocabulum ἀπὸ τῶν μυσέγων (qui graeca lingua sunt Coqui) deprauatum retinuit? Sunt enim C et G cognatae literae; et G litera sero vii coeperunt a Sp. Caribilio adiecta reliquis: et qui blaesi sunt, lingua ob hebetudinem aberrante, a R litera, ad L delabuntur.* Idem probat verbum LEMVRIA. Sunt autem Lemuria, seu rectius Lemusia, festi dies, seu parentalia, a Romulo, ad fraternos manes placandos, conseruandumque occisi fratris nomen,

instituta. Sic enim definit PORPHYRIO ad Horatii libr. II. epistolam II. *Putant lemures esse dictos, quasi Remuros, a Remo; cuius occisi umbras frater Romulus cum placare vellet, Lemuria instituit, i.e. parentalia, quae mense maio per triduum celebrari solent.* Nempe, quemadmodum OVIDIVS libro quinto Pastorum enarrat, Remi umbra nutritoribus suis, Fausto pastori et Ancae, in somno apparuit, mandans ut regem adirent Romulum, ab eoque peterent, ut diem caedis consecraret. Ita autem umbra ait:

*Hunc vos, per lacrimas, per vestra alimenta, rogare,
Ut celebrem festo signet honore diem!*

Et paucis interpositis:

Romulus obsequitur, lucemque LEMURIA dixit,
Is verbi sensus, vis ea vocis erat.*

Haec quaeso nonne indicant, eum, quem posteri Remum dixere, antiquos Lemum vocasse? Unde si is, cuius in honorem Lemuria instituta sunt, non Remus fuit, sed Lemus, ipsam urbem initio *Lomam* dictam fuisse, a veritate non videtur alienum.

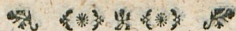
Id vero concoquere minus IOHANNES FVNCIUS potuit, qui in Origine et Pueritia linguae latinae, ita enim librum vocavit, p. 193. non inuentam a Claudio caninam, sed eius imperium tantummodo prolatum fuisse existimat. Quid autem temerarie audes? Sat, ut opinor, clare et diserte POMPONIVS loquitur, cum ait: *Itidem Appius Claudius R literam inuenit.* An frequentiorem vltatioremque literam facere,

* Quae in consequentibus idem OVIDIVS philosophatur, adiciere nolui, ne mortuo et umbrae ruborem excutiam. Poeta enim assiduus quidem et classicus Naso, grammaticus vix proletarius fuit. Cur autem, si grammaticus non fuit, eius auctoritate vteris? Vtor non OVIDII sed Pastorum auctoritate. Nam quae de origine Lemurialium tradidit, ex Fafis, procul dubio, Pontificalibus petiit.

facere, idem tibi videtur esse, o Funeci! quod inuenire?
 At in Saliolorum carminibus, inquis, quae sunt a Numa Rege
 instituta, in quibus sunt: ruse, mufes, plufima, in iisdem,
 inquis, carminibus occurrunt: *MaRomuRii, VeruRii, Redant-
 RuaRe*. Haec, pergis, luculenter significant, literam R in-
 frequentem quidem fuisse, sed fuisse tamen. Graue telum,
 non diffiteor, nec omnino tamen indeclinabile. Nobis, vt
 ad id respondeamus, dicendum est, Saliari carmini idem
 euenisse, quod caeteris veterum libris. Nempe progrediente
 tempore, multa in iis mutata conuersaque fuisse. Sunt in
 Numae legibus, quas nobis iisdem scriptores, Festus et Varro,
 tradiderunt, multa aperte falsa et corrupta v. c. apud
 FESTVM: *Iunonis asam ne tanGito; aGnum foeminam caedito*.
 Nam in his litera G inuenitur, quam recentem et Numae
 temporibus inusitatam fuisse, superius luculentissime demon-
 strauimus. Sic etiam in Saliari carmine, verisimile est, nouis
 literis repertis, eas veteribus fuisse substitutas, maxime in iis
 verbis, in quibus id propter euphoniã pernecessarium vide-
 retur. Multa igitur in hoc Saliari carmine, forte ab ipsis
 sacerdotibus, multa a grammaticis, multa a librariis denique
 fuerunt immutata. Quamobrem, nisi monumentum mihi
 authenticum quoddam, tabulam vel nummum, in quo litera
 R reperiatur, proferas, tanti non facio carminis auctoritatem,
 vt propter verba quaedam, haud dubie corrupta et depra-
 uata, a POMPONI fide recedam.

At mirabuntur quidam, fierique posse, vt lingua sine hac
 generosa et principali litera consistere possit, negabunt. Ita-
 que et his videtur respondendum. Nempe hanc liquidam
 pronunciatu difficillimam esse, ex infantium sermone, satis,
 vt opinor, intelligi potest. Est infantibus commune
 vitium, vt omnes blaesi sint; blaesi autem, seu illi, qui lite-
 ram canis efferre non possunt, loco illius vtuntur litera L.

Id

Id autem sermonis vitium saepe vniuerso populo inest. Nam Sineses R literam, qua penitus carent, commutant in L, et pro Maria: Ma li ya efferunt, vt ostendit THEOPH. SIGEFRED. BEYERVS in praefatione Musei Sinici, Petropoli 1730. editi. IOHANNES vero HEVMANNVS iuris professor Altorfinus, verborum inprimis patriorum diligentissimus indagator, in Opusculis p. 477. ita ait: *Quidam Populi nonnullas literas negligunt propemodum. Ita rustici in vicinia nostra, literam R studiose vitant.* Quare si id fieri adhuc nostris temporibus potest, cur quae so ad sensum cohibeamus, dissidamusque POMPONIO, qui Appium Claudium, forte vt vegetior pronuntiatio verbis latinis accederet, literam R in sermonem latinum tulisse, clarissime dilucideque effatur.

Quae cum ita sint, corrigenda est fere in omnibus scriptura in XII Tabulis. Non scribendum *Meridies*, sed MEDIDIES. Non: *Si furiosus aut prodigus*, sed, SI FYSIOSVS AVT PLODICVS. Non: *Priuelegia ne irroganto*, sed: PSIVILECIA NE ILLOCANTO. Item: VNI PLVSA FVNESA NE FACITO, NEVE AVSVM ADDITO.

OBSERVATIO VI.

Cur furtum manifestum durius puniatur, quam nec manifestum?

Durissima et capitali poena reos furti manifesti affecerunt Decemviri. Nam in furto deprehensus verberabatur, eique, cui furtum factum, addicebatur. Verba legis haec sunt:

SI M ALIQVIS ENDO IPSO CAPSIT
VERBERATOR.

Sed nunc, (inquit GELLIVS XI. 18.) *a lege illa decemvirali discessum est; nam si qui super manifesto furto iure et ordine experiri velit, actio in quadruplum datur.* Posteaquam scilicet Lex Porcia verberari, Lex Paetilia Papiria addici et vinciri

vinciri ciuem vetuit, in furto manifesto Praetor, pro additione et verberibus, quadrupli poenam supposuit, in furto autem nec manifesto decemviralis illa poena dupli remansit.

Mihi, qui factum sit, vt manifesti furti olim capitalis, postea quadrupli: nec manifesti autem poena dupli fuerit, omni tempore mirum et prodigii simile visum est. Nam cum furtum manifestum tantummodo sit maleficium attentatum, hoc tamen attentatum, mirabile dictu! duplo durius punitur, quam consummatum. Rationem itaque huius rei inquirenti, facem nuperius accendit fidelis illa, iurisprudentiae ministra atque comes, historia. Haec nimirum edocebat, Romanos non Atheniensium solum, sed Lacedaemoniorum etiam aliarumque graecarum ciuitatum mores, in illas duodecim intulisse, adoptantes, quod vndequaque gentium egregium haberetur. Et a Lacedaemoniis quidem multa fluxerunt in iurisprudentiam. Sane diuisionem iuris scripti et non scripti ab instituto duarum ciuitatum, Athenarum et Lacedaemoniorum oriundam esse, ab ipso Iustiniano edocemur. §. 10. *J. de iur. nat. et gent.* Sumtuarias etiam leges, vt AMMIANVS MARCELLINVS rerum gestarum libro XVI. tradit, *ex rhetris Lycurgi, id est axibus, Romam translatas diuque obseruatas, et senescentes paulatim, reparauit Sylla dictator.* Testatur idem etiam ATHENAEVS in libro sexto Dipnosophistarum in fine. Vnde AVGVSTINVS, qui libro secundo de ciuitate dei, capite XVI. Romanos laudat, quod nullas a Spartanis acceperint leges, frustra est. Erat autem Lacedaemoniis lex huiusmodi fere sententiae:

QVOD QVIVIS FVRTO AVFERRE POTES
T IN PVNE HABEAT. DEPREHENSVS
VERBERATOR.

Haec furti licentia, cum aliis gentibus impia et absurda videretur, a Lacedaemoniis tamen, qui ad belli artes et rem militarem omnia referebant, maxime fuit adprobata. Nam si furta impunita essent, iuuentutem, existimarent, mature insidias

C

struendis

struendis et vigiliis, adeoque bellis gerendis aptiorem fieri. Reddit hanc legis rationem ipse GELLIVS, Apud Lacedaemonios, inquit, sobrios illos et acres viros, non pauci neque ignobiles scriptores, qui de moribus legibusque eorum memorias condiderunt, ius atque usum fuisse furandi dicunt, idque a iuventute eorum, non ob turpia lucra, neque ad sumtum libidini praebendum, comparandamue opulentiam, sed pro exercitio disciplinae rei bellicae factitatum; quod haec furandi sollertia et adsuetudo, acueret firmaretque animos adolescentium, et ad insidiarum astus, et ad vigilandi tolerantiam et obrepenti celeritatem. At si in furto caperentur flagellis caesi multabantur. Hinc verelepideque SEXTVS EMPIRICVS contra mathematicos libro III. capite XXIV. Lacedaemonios punire fures, adserit, non quod furati, sed quod deprehensi essent. Verba eius haec sunt: *Ποσι δὲ τῶες, ὅτι καὶ Λάκωνες τὰς κλέψαντας ἐκόλαζον, ἢ διὰ τὸ κευλοφέναι, ἀλλὰ διὰ τὸ πεφωρᾶσθαι.* Quare cum in furto capti, ob id, quod stupide ineptaque furati essent, verberibus et multa notarentur, fluxit haec a Lacedaemoniis ad Romanos consuetudo, ut furti manifesti reos durius, nec manifesti mitius castigarent.

OBSERVATIO VII.

Quid sit per fenestram monstrare?

Ait PAVLVS fr. 9. XX. ff. in quib. caus. pign. tac.

Est differentia obligatorum propter pensionem, et eorum, quae ex conuentione manifestari pignoris nomine tenentur: quod manumittere mancipia obligata pignori non possumus, inhabitantes autem manumittimus, scilicet, antequam pensionis nomine percludantur, tunc enim pignoris nomine retenta mancipia non liberabimus. Et derisus Nerua iuriconsultus, qui PER FENESTRAM monstrauerat, seruos detentos ob pensionem LIBERARI posse.

Primum moneo, loco manifestari, quod omnes codices habent, secundum geminationis regulas legendum esse manifestarii,

nifestarii, pro quo HOLOANDER, cum vim responsi non caperet, inepte: *conuentione manifestaria* supposuit. Deinde pro *percludamur*, restituendum *percludantur*. Nunc postquam librariorum breuiter peccata correximus, ipsa verba et sententiam legis aperiamus.

Scilicet inuecta et illata pignoris loco esse, adeoque conductione praedii tacite pignus contrahi, inter omnes constat. Nec tamen licebat locatori res tacite oppignoratas illatasque distrahere, nisi antea a publicis officiis, res omnes et mancipia, quae conductor in aedes intulisset, obsignata fuissent, ut PAVLVS monet *fr. 56. XIX. ff. locati*. Idem colligi potest, ex MORTINI effato, qui *fragm. 20. XLVII. ff. de iniur.* ita scribit: *Si iniuriae faciendae gratia, Seia domum absentis debitoris signasset, sine auctoritate eius, qui concedendi ius potestatem habuit, iniuriarum actionem intendi posse.* Quod si aedes igitur a publicis obsignatae et perclusae essent, iam non amplius tacitum pignus, sed MANIFESTARIUM dicebatur. Maiorem autem esse, ostendit Paulus noster, vim manifestarii, quam taciti pignoris. Nam quem in praedium intulimus adeoque tacite oppignorauimus seruum, liberare possumus; at vero, quando mancipia manifestarii pignoris nomine ob pensionem retinentur, aedesque a publicis rite obsignatae perclusaeque sunt, manumittere ea non possumus.

Sed aliter NERVA. Is enim, cum tractaretur, an manifestarii pignoris nomine seruus detentus possit liberari, affirmans posse, cum variis rationibus a iureconsultis, qui cum eo simul tractabant, victus et in angustias reductus fuisset, fenestram aperuit, et ecce, inquit, licet ianua sit obsignata, per fenestram tamen potest LIBERARI. Verbo nimirum lusit ambiguo, resque fraudulenter, vna voce, duas significauit. Liberare enim tam manumittere, quam custodiam remouere denotat. Simili ambiguitate Ciceronem usum fuisse, cum scriberet: *Octauium laudandum et tollendum, cum aliud diceret, aliud intelligi velle, VELLEIVS* tradidit. Nec non Octauius, MACROBIO auctore, cum

cum quidam araret paternae locum sepulturae: *Hoc vere, dixit, est patrem colere.* NERVA igitur, cum rationibus victus esset et refutatus, vt per caullationem euaderet, *ambiguitate verbi quaesuit locum fraudi, quod faciendum non est, ubi veritas quaeritur.* Verba sunt SENECAE *epist.* 83.

Hunc Pauli locum interpretatus est CUIACIUS *XVII. Obs.* 39. Nescio tamen, annon nostra haec coniectura paulo videri probabilior possit. RAEVARDVS vero, qui Coniectaneorum libro primo, capite V. per fenestram monstrare, idem esse dicit, atque obiter, siue, vt figuratim dicimus, per transennam demonstrare, (nam fenestram et transennam rem eandem esse,) multo hercules magis, quam ille Nerua, videtur deridendus.

OBSERVATIO VIII.

Actio si quadrupes, ex principiis philosophiae Stoicae explicatur.

Ait TRIBONIANVS pr. J. Si quadrup. paup. fec. dic.

Haec autem actio in iis, quae contra naturam mouentur, locum habet. Caeterum si genitalis sit feritas, cessat actio.

Causam in praesenti volumus quaerere, quamobrem in hac actione requiratur, vt contra naturam, quadrupes pauperiem faciens, mota sit? Nempe ita in legibus Decemviri posuerunt, vt solum ea in causa, si animal peccauit, dominum animalis sarcire pauperiem atque rependere damnum oporteat. Quemadmodum enim per animalia nostra adquirimus, *§. 19. J. de Rer. Diu.* ita nihil est naturalius, quam vicissim eorum vt peccata luamus. Rectissime comicus:

Multa ex quo fuerint commoda, eius incommoda aequum est ferre.

Quid audio? Itane animalia peccant? Immo vero peccant. Sunt enim et animalibus sua, nempe communia totius mundi iura, quae naturalia vocantur. * Si nimis durum hoc et

inopi-

* Fusiis haec demonstrata sunt in libro Praesidis, qui inscribitur: *Propositum de nouo systemate Iuris Naturae et Gentium ex sententia veterum Iurisconsultorum, siue de iure, quod natura omnia animalia docuit.*

inopinabile habetur, id cenſeo tamen ferēs, ſi *quasi peccare* dicamus. Quaeſo autem te, quandone id accidit in animalibus, vt quaſi peccent? Nempe Stoicorum praecepta ignorare non potes, qui ita decreuerunt: Ea quae ſecundum naturam fiunt, honeſta et laudabilia, at vero, quae contra naturam, peccata eſſe. Quare ſi ea definitio vera eſt, vt peccatum ſit, cum contra naturam mouemur, e contrario autem quae ſaecundum naturam fiunt, recte fieri dicantur, conſequens eſt, vt ſi quadrupes genitali feritate pauperiem fecerit, actio denegetur. Quid enim quadrupes, naturam ſecuta, peccauit?

VLPIANVS *fr. 1. §. 10. IX. ff. Si quadr.* refert, Quintum Mucium, cum interrogaretur: Si duo boues inter ſe pugnam commiſiſſent, et vnus alterum occidiſſet, ita diſtinxit: *vt ſi quidem is periſſet, qui aggreſſus erat, ceſſaret actio; ſi is, qui non prouocauerat, competeret actio.* Rationem hoc reſponſum habet egregiam. Nam qui aggreſſus eſt, contra naturam fecit, iſ qui ſe defendit, ſecundum naturam. Nam eam legem natura non homines tantum, ſed omnia animalia docuit, vt quod vnumquodque ob tutelam ſui corporis fecerit, iure feciſſe exiſtimetur. *fr. 3. ff. de iuſt. et iur.*

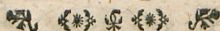
OBSERVATIO IX.

De Origine Diuiſionis animalium, in feras beſtias, quadrupes et pecudes.

Ait VLPIANVS *fr. 1. §. 10. IX. ff. Si quadrup.*

In beſtiis autem, propter naturalem feritatem, haec actio locum non habet.

Hoc quoque ſubtiliſſimam in ſe continet rationem. Nam cum ea ferarum natura ſit, vt propter genitalem feritatem, quories poſſunt, nocent, in his ceſſare actio debet, ſiquidem ferarum, quando nocent, potius ſecundum naturam ſuam, quam contra eandem feruntur. Egregie BALDVS ad L. quae fortuitis C. de pign. act. *Virium rei naturale, non culpa eſt, ſed rei natura.* Sed haec ſatis ſunt explicata, nunc aliud videamus. Scilicet prodita

prodita hac de pauperie actione, necessarium fuisse, ostendamus, ut animalia in feras bestias, quadrupedes pecudesque iurisconsulti diuiderent.

Primum; ut ferae a quadrupedibus segregarentur, plane necessarium fuit ob id, quod in bestiis, ut demonstrauiamus, haec actio nullo modo locum habere potest. Animaduertentur igitur rerum ciuiliu actionumque periti, necesse esse, ut ferae a quadrupedibus distinguerentur. Distinxerunt etiam maiores nostri. Ita enim perscriptum est in *Landrechte Libro 2. art. 40. n. 4. Die Thiere sind wilder Art, die man nicht vor einen Hirten treiben mag, noch ihr gebüten.*

Nunc causam aperiamus, quamobrem quadrupedes porro a pecudibus femouendas existinauerint. Ratio petenda ex duodecim tabulis, in quibus scriptum erat: *SI QVADLV P ES*. Itaque verbis legitimis strictius inhaerentes, hanc actionem in pecudibus non obtinere, veteres decreuerunt. Quenam vero sunt quadrupedes? Respondet *VLPIANVS* in titulis ab Aniani manu mutilatis, *Tit. XIX. princ.* Quadrupedes sunt, inquit, quae dorso collouae domantur, velut boues, muli, equi, asini. Diligenter autem et studiose veteres pecudes a quadrupedibus fecernunt. *VLPIANVS fr. 38. §. 4. XXI. ff. de aedilic. edicf.* Aliud significant iumenta, inquit, aliud significatur pecoris appellatione. Distinxit etiam Lex Aquilia, ut ex *fr. 2. IX. ff. ad L. Aquil.* cognoscere licet. Nam ita cautum erat: Qui seruum seruamque, alienum alienamque, *quadrupedem vel pecudem* iniuria occiderit. Videntur autem Decemuiros propterea solas quadrupedes non pecudes pauperiem facere posse, iudicasse, quod pecudes ob genitalem imbecillitatem vix villo nocere modo possunt. Hinc a feris, propter feritatem, a pecudibus autem, i. e. imbellibus capris et innocuis placidisque ouibus, propter naturalem infirmitatem, hanc actionem femouerunt.

Est praeterea alia ratio, quae pecudes a quadrupedibus, utraque a feris distinxit. Nam quadrupedes inter res mancipi, pecudes inter nec mancipi fuisse.

Itaque

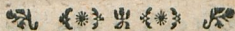
Itaque cum BYNKERSHÖKIVS aliique per saepe obseruauerint, veteres Iuriconsultos bestias a quadrupedibus, has a pecudibus segregasse, huius etiam rei a nobis iam patefacta est ratio. Tenendum vero, hanc distinctionem inclinata iam et prolabente iurisprudencia, a posterioribus saepius fuisse neglectam, ex eoque euenisse, vt si bestia vel pecus nocuisset, utilis de pauperie actio concederetur. *fr. 4. IX. ff. si quadr.*

OBSERVATIO X.

De Lana Caprina prouerbium vnde ortum sit?

Subtiliter et accurate veteres a bestiis quadrupedes et pecudes secreuisse, in superiori obseruatione declaratum est. Iam, quatenam sint pecudes? pressius curatiusque videamus. Fuit autem de definitione pecoris summa inter Iuriconsultos dissentio, quam CAIVS *fr. 2. §. 2. IX. ff. ad L. Aquil.* paulo tamen obscurius, indicat. *Sed an sues, inquit, pecudum appellatione continentur, quaeritur, et recte Labeoni placet contineri.* Oculatissimus antiquitatum explorator VINNIUS, in Commentario ad §. 1. *J. ad L. Aquil.* idem obseruauit. *An sues, inquit, pecudum appellatione contineantur, dubitatum fuit. Dubitandi quae causa fuerit, haud facile dixerim.* Nos huius dubitationis causam atque originem pandemus, eamque lectores esse probaturos, plane confidimus. Primo, hanc quaestionem ad illa sectarum dissidia, quae a CAPITONE ac LABEONE progressa, omnem iurisperorum populum in duas partes diuiserunt, quorum multa vestigia in iure ciuili inueniuntur, referendam puto; quod a nemine eorum, qui de Sectis veterum Iuriconsultorum memorias condiderunt, obseruatum scio. Deinde, quod ad ipsam disputationem, an sues in numero pecudum sint, attinet, haec fontem profecto non habet alium, quam diuersam pecoris appellationem. Aliter enim Labeo, aliter Sabiniani pecora finierunt. Labeo nimirum pecudes ea animalia censuit, quae

GREGATIM PASCUNTUR *fr. 2. §. 2. IX. ff. ad L. Aquil.*
Plane

Plane ut VARRO, cuius in libro de lingua latina quarto, haec perscripta sunt: *pecus ab eo, quod perpascat.* Itaque Labeoni, qui pecudes eas esse dicebat, quae pascerentur gregatim, sues necessario inter pecudes numerandi erant; nam eos gregatim pasci ipse HOMERVS in Odyfsea prodidit. Audiamus MARCIANVM fr. 65. §. 4. XXXII. ff. de leg. 3. *Et sues pecorum appellatione continentur, quia et hi gregatim PASCUNTUR.* Haec definitio autem, licet Labeoni accepta esset, tamen contrariae sectae parum idonea videbatur. Nam si pecudes sunt, quae gregatim pasuntur, sane et anates, et anseres, et pauones pecora erunt, quia VARRO de re rustica libro III. c. 6. 10. et 11. anserum, anatum et pauonum gregis, PAVLVVS vero in fr. 66. XXXII. ff. de leg. 3. PASTORIS ANSERVM mentionem facit. Sed anseres non esse pecudes ex eo apparet, quod pecore legato, oues quidem et caprae, non autem aues debentur. Itaque Sabiniani, reiecta illa Labeonis definitione, aliam excogitarunt, et pecudes dixerunt ea animalia, quae VELLERE TEGUNTUR. Pecudes quippe ab eo, quod tondeantur, *πρόνιδας* dictas esse. Nam *πρόνος* graecis vellus est. Hanc igitur verbi notationem secutis, fetigerae a lanigeris distinguendae merito videbantur. Itaque cum sues vellere nullo tegantur, totis Sabiniani viribus repugnabant, ne priuilegia pecudum porcis concederentur.

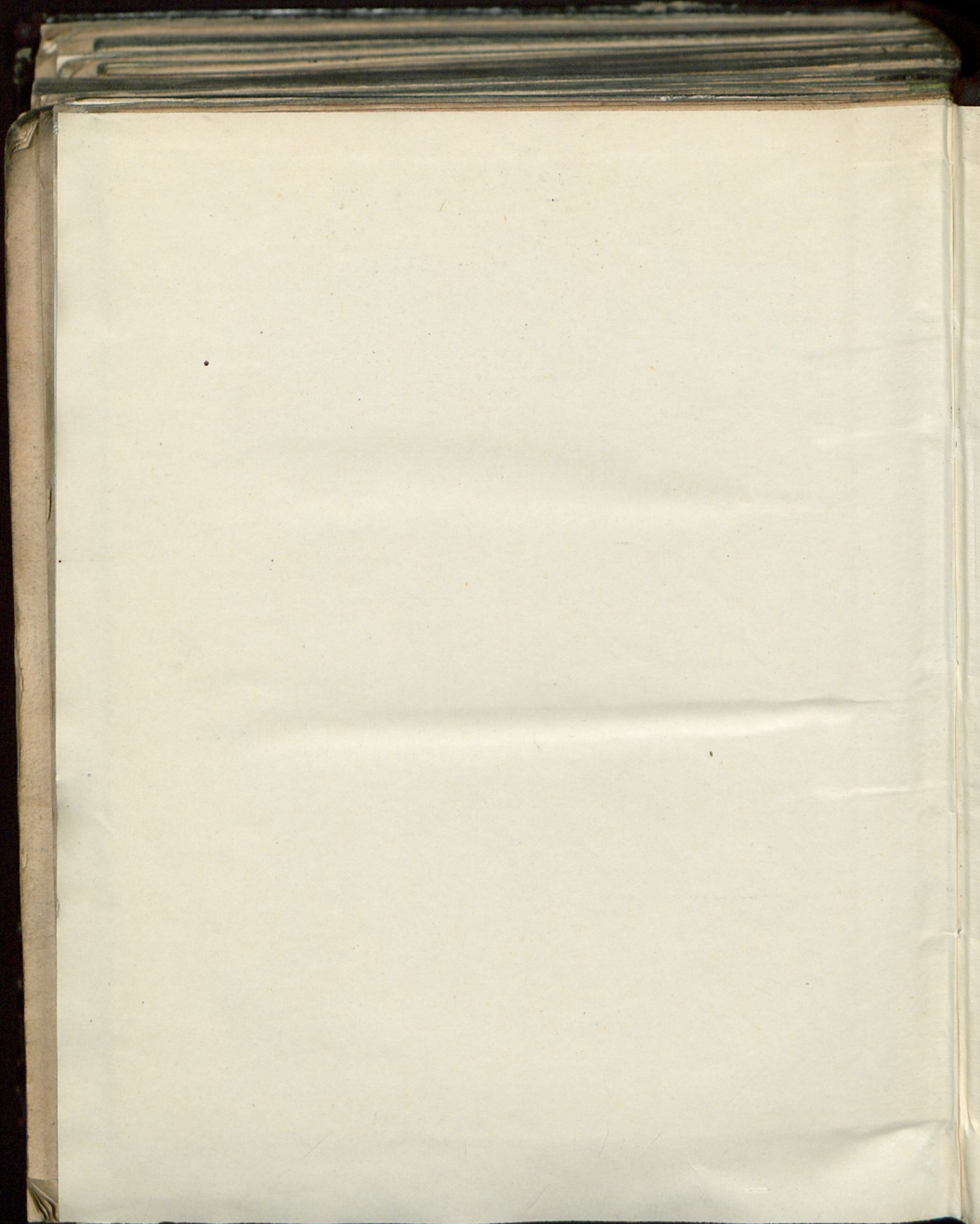
Verisimile est, eandem ob causam, dubitatum fuisse de *capris*. Disputabatur scilicet, an caprarum pili inter setas, an vero inter lanas et vellera, referendi essent? Achuius quidem dubitationis vestigium quoddam reperitur in fragmento 70. §. 9. XXXII. ff. de legat. 3. Ibi VLPIANVS: *Lana legata, etiam leporinam, et anserinam, et caprinam credo contineri.* Quare cum de caprarum pilis tanta Iurisconsulti contentione animorum dimicarent, ut de Graeciae salute disceptare viderentur, derisi propterea fuerunt a caeteris, natumque illud, iam tritum sermone, prouerbum, quo de re exigua nimis acriter digladiantes, de Lana Caprina disputare dicimus. Sic apud HORATIVM:

*Alter rixatus de lana saepe caprina,
Pro pugnat nugis armatus.*

Libr. I. epist. XVIII. v. 15.

ULB Halle
004 073 258

3

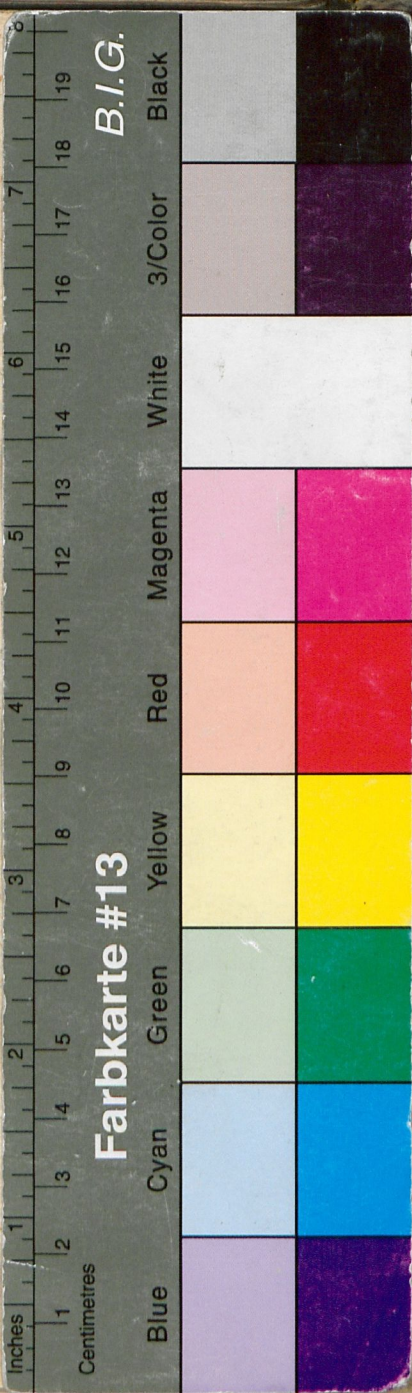

1008

561

GRAMMATICARVM
OBSERVATIONVM
IVS CIVILE ILLUSTRANTIVM
SPECIMEN

P 520.
QVOD
ILLVSTRIS I. CTORVM ORDINIS PERMISSV
DOCTIS

AD IVDICANDVM PROPNIT
CAROLVS FERDINANDVS
HOMMELIVS
IVRIS DOCTOR ET CVRIAE ADV.

IDEM
DIE XIV. AVGVSTI ANNO MDCCXLIX.

DEFENDET
GOTHOLOBIVS CHRISTIANVS BESACK.
LVSATVS.

LIPSIAE
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.

